

# Eläinten oikeuksista laissa ja muutoin

Riitta Salmi

Professori Aulis Aarnio pyrkii todistelemaan, ettei eläimillä voi olla oikeuksia juridisesti sen kummemmin kuin moraalisestikaan (*Tieteessä tapahtuu* 2/2005). Oikeudet olisi kuitenkin nähtävä erikseen juridisena, filosofisena ja yleisenä (yhteiskunnallisena ja poliittisena) käsitteenä. Vasta silloin voimme pohtia mielekkäästi, voiko eläimillä olla oikeuksia, pitäisikö niillä olla oikeuksia ja jos, niin millaisia noiden oikeuksien tulisi olla.

On selvää, että absoluuttisena asiana oikeuksia ei voi olla sen kummemmin eläimillä kuin ihmisilläkään, vaan oikeuksien määritelmä on aina ihmisestä itsestään lähtöisin. Emme kuitenkaan voi mielivaltaisesti sopia, että oikeuksia on vain esimerkiksi tietyillä ihmisryhmillä, vaan meidän on johdonmukaisesti pidettävä kiinni siitä määritelmästä, jonka olemme oikeuksille kussakin tapauksessa antaneet. Jos määrittelemme moraalifilosofisesti oikeudet siten, että niitä voi olla vain olennolla, jolla on myös velvollisuuksia, suljemme eläimet oikeuksien ulkopuolelle. Mutta niin suljemme myös älyllisesti vaikeavammaiset ihmiset ja pikkulapset (ehkä jopa tiukemmin kuin eläimet, joille monessa tapauksessa asetamme velvollisuuksia – vrt. opaskoirat.).

Käytännössä emme kuitenkaan juuri kuule väitteitä, että lapsilla ja vaikeavammaisilla ihmisillä ei olisi oikeuksia. Päinvastoin, kuulemme selityksiä siitä, miten kaikki ihmiset kuuluvat samaan joukkoon, jonka yksilöllillä noita oikeuksia voi olla, ja miten lapset kasvavat aikuisiksi, oikeuksien piiriin kuuluviksi ihmisiksi. YK on antanut jopa lasten oikeuksien julis-

tuksen, jota kukaan ei mielellään kyseenalaista. Kuitenkin oikeuksien määritelmä näyttäisi olevan vahvasti sidoksissa yksilökohtaisiin ominaisuuksiin, joten otamme aika lailla vapauksia oikeudet-käsitteen käytännön määrittelyssä.

Mikäli yleisenä ja käytännöllisenä periaatteena hyväksymme sen, että pikkulapsilla ja vaikeavammaisilla ihmisillä on oikeuksia, meillä ei ole hyviä perusteita jättää eläimiä oikeuksien ulkopuolelle. Eri lajiin kuuluminen on yhtä huono peruste eläinten jättämiseksi oikeudetta kuin eri kieliryhmään tai rotuun kuuluminen jonkin ihmisryhmän jättämiseksi oikeudetta. Mitä sitten päätämme oikeudet-käsitteen määrittelystä ja käytännön soveltamisesta, meidän on oltava eettisesti johdonmukaisia.

\*

Oikeuksien juridisen määritelmän mukaan eläimillä ei ehkä voi olla oikeuksia. Maallikon logiikalla eläinsuojelulaki kuitenkin näyttäisi jollakin tavalla tunnustavan sekä eläinten oikeudet että käsitteeseen läheisesti liittyvän itseisarvon. Lakihan kieltää eläinrääkkäyksen myös villieläimiin kohdistuvana, joten sen tarkoituksena näyttäisi olevan suojella eläimiä nimenomaan niiden itsensä vuoksi. Lakia ei siis ole laadittu pelkästään ihmisen omistuksessa tai hyötykäytössä olevien eläinten suojaksi.

Maallikon näkemyksen mukaan laki tunnustaa eläinten oikeuden elää ilman, että ihminen rääkkää niitä. Voidaan toki väittää, että lain tarkoituksena on ensisijaisesti eläinrakkaiden ja herkkätunteisten ihmisten suojeleminen ja että kyse on ihmisten välisestä sopimuksesta, mut-

ta eikö tämä ole kiertelyä? Varmasti lainlaatijan ja -sääntäjän tarkoituksena on ollut antaa lailla muoto sille kansan piirissä yleiselle käsitykselle, että eläimillä on – yksilöllisesti – oikeus hyvään kohteluun.

On valitettavaa, että eläinten oikeudet -käsitteestä puhutaan ikään kuin kyseessä olisi vain ääriyhmiä ajama asia. Siitä huolimatta, että eläinten oikeuksista ovat viime vuosina ehkä eniten puhuneet tarhaiskujen tekijät, on eläinten oikeuksilla kannatusta mitä maltillisemmissä ja arvovaltaisemmissä piireissä, eikä kyse ole edes historiallisesti uudesta asiasta.

Laittomia iskuja tai ei, terroristi-termin käyttäminen eläinten vapauttajista on muuten mitä huolimattominta kielenkäyttöä. Iskut voivat olla tuomittavia monessa mielessä – myös eläinsuojelun kannalta – mutta terrorismi-sana on varattava järeämmän luokan toiminnalle. On myös hieman kohtuutonta säilyttää Suomen luonnon "vuosisataisen tasapainon" järkyttäminen minkkien vapauttajien syyksi – minkki on jo kauan sitten tullut tänne jäädäkseen, mutta ei eläinaktivistien, vaan turkistarhaajien toimesta. Entä mistä Suomen luonto alkaa ja mihin se loppuu: kuuluvatko valkohäntäpeura tai siili tänne? Mikäli tietien tahtoen tuomme tänne eläimiä vieraista maista, meidän on myös hyväksyttävä ne luontomme "täysivaltaiseksi" jä-

seniksi. Minkki on peto ja elättää itsensä pedolle ominaisella tavalla; se ei ole eläinsuojelun näkökulmasta yhtään sen vähempiarvoinen kuin syömänsä sorsanpoikanen.

\*

Miksi meidän sitten pitäisi myöntää eläimille oikeuksia, eikö riitä että velvoitamme itsemme eläinten hyvään kohteluun? Vaikuttaa siltä, että emme pysty menemään riittävän pitkälle eläinten yksilöllisyyden ja itseisarvon kunnioittamisessa muutoin kuin ajattelemalla niillä olevan oikeuksia. Monelle filosofille sekä eläinten itseisarvo että oikeudet ovat itsestäänselvyys ja lakikin näyttäisi olevan siihen suuntaan vahvasti kallellaan – tavallisista eläinrakkaista ihmisistä puhumattakaan. Olisi siis korkea aika vahvistaa, että eläimillä on ja pitää olla oikeuksia – mikäinhän ei estä meitä sopimasta tällaista asiaa meidän ihmisten kesken. Erityisen vaikeaa on nähdä, miksi kenelläkään eläinystäväksi tunnustautuvalla henkilöllä olisi syytä vastustaa eläinten oikeuksista sopimista ainakaan yleisellä tasolla.

*Kirjoittaja on biologi ja free lance -neuvonantaja eläinsuojelukysymyksissä*